

AZ EOSINOPHILIA JELENTŐSÉGE COPD-BEN

Dr. Antus Balázs

Országos Korányi Pulmonológiai Intézet, Budapest

LÉGÚTI EOSINOPHILIA MEGJELENÉSE COPD-BEN

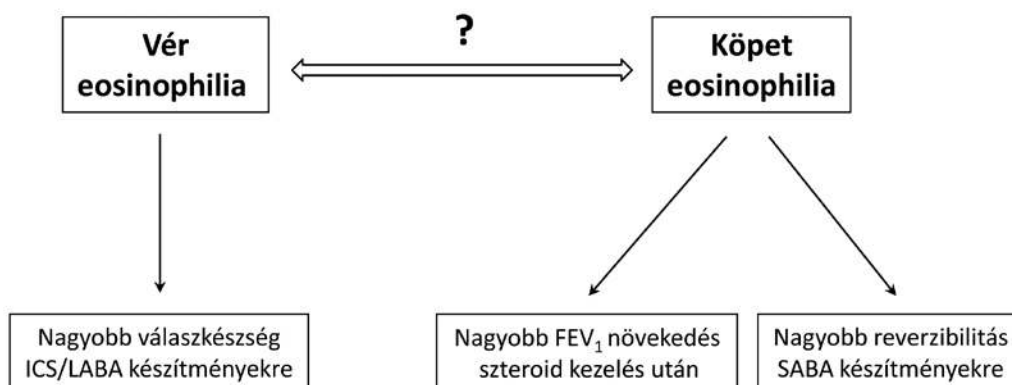
A krónikus obstruktív tüdőbetegséget (COPD) kísérő krónikus légúti gyulladást általában a neutrophil sejtek és a macrophagok nagyszámú jelenléte jellemzi. A betegek egy alcsoportjában azonban az eosinophil sejtek száma is megemelkedik a légutakban (köpetben). A köpet eosinophilia definíciója nem teljesen egységes, a legtöbb szerző a 3%-os eosinophil sejtszámot tekinti határértéknek, és az e feletti értékek esetében beszél köpet eosinophiliáról.¹ Az irodalmi adatok alapján az eosinophilia a stabil COPD-s betegek kb. 15–35%-ában fordul elő.^{2,3}

Az utóbbi években több vizsgálat is igazolta, hogy a köpet eosinophiliával (>3%) rendelkező betegekben nagyobb légzésfunkciós növekedés észlelhető a rövid ideig tartó szisztémás^{4,5} vagy inhalációs³ kortikoszteroid kezelés után, mint a köpet eosinophiliával nem rendelkező betegekben. A szteroid kezelés hatására az eosinophil sejtek száma általában csökken.

Más vizsgálatokban azt is kimutatták, hogy a rövid hatású β_2 -receptor agonistákra részleges funkcionális reverzibilitást mutató COPD-s betegek köpetében az eosinophil sejtszám emelkedett a reverzibilitást nem mutató betegekhez képest.⁶ Úgy tűnik tehát, hogy a köpet eosinophilia kimutatásának jelentősége van a COPD-ben, ez ugyanis a betegek nagyobb válaszkészségére utal szteroid és/vagy hörgőtágító kezeléssel szemben (1. ábra). Mivel azonban a köpet eosinophilia kimutatása nehézkes és nem is része a rutin klinikai gyakorlatnak, az utóbbi években felmerült, hogy helyette elegendő lehet a perifériás vér százalékos vagy abszolút eosinophil sejtszámának meghatározása is.

VÉR EOSINOPHIL SEJTSZÁM: POTENCIÁLIS BIOMARKER COPD-BEN

A vér eosinophil sejtszámának mint lehetséges biomarkernek a szerepére utal, hogy több munkacsoport is összefüggést talált az eosinophil sejtszám, valamint az

1. ábra: A vér és a köpet eosinophilia feltételezett jelentősége stabil COPD-ben (FEV₁: forszírozott expirációs volumen egy másodperc alatt, ICS: inhalációs kortikoszteroid, LABA: hosszú hatású β_2 -receptor agonista, SABA: rövid hatású β_2 -receptor agonista)

inhalációs kortikoszteroid/hosszú hatású β_2 -receptor agonista (ICS/LABA) készítmények exacerbációs gyakoriságot csökkentő hatása között a stabil COPD-s betegekben. A megfigyeléseket korábbi klinikai vizsgálatok retrospektív (*post-hoc*) analizisére alapozták.

A fenti megközelítést alkalmazva *Pascoe és mtsai.* két korábbi, nagy betegszámon végzett, randomizált klinikai vizsgálat elemzése során azt mutatták ki, hogy az előző évben legalább egy exacerbációval kezelt, középsúlyos–súlyos COPD-s betegekben az ICS/LABA (flutikazon/vilanterol) kombinációs készítmény hatékonyabban csökkenti az exacerbációk éves gyakoriságát a LABA monoterápiához (vilanterol) képest, ha a betegek vérében az eosinophil sejtek aránya 2% felett van.⁷ Minél magasabb volt az eosinophil sejtek aránya, annál nagyobb volt a különbség a két kar között. Ha az eosinophil sejtek aránya 2% alatt maradt, az ICS hozzáadása már nem járt terápiás (exacerbációs gyakoriság csökkentő) előnnyel.

Hasonlóan, *Pavord és mtsai.* két korábbi, jól ismert klinikai vizsgálat (INSPIRE, TRISTAN) *post-hoc* analizise során azt állapították meg, hogy a 2%-nál nagyobb százalékos eosinophil sejtszámmal rendelkező betegekben az ICS/LABA (flutikazon/salmeterol) kombinációs kezelés a középsúlyos–súlyos exacerbációk gyakoriságát nagyobb mértékben csökkenti, mint a hosszú hatású antikolinergikum (LAMA, tiotropium) vagy placebo terápia.⁸

Ugyanez a munkacsoport a 3 évig tartó ISOLDE klinikai vizsgálatot is elemezte ebből a szempontból. Kimutatták, hogy a 2%-nál nagyobb eosinophil sejtszám mellett az ICS monoterápiában (flutikazon-propionát) részesült középsúlyos–súlyos COPD-s betegekben a funkcionális veszteség évi üteme kisebb, mint a 2%-nál kisebb eosinophil sejtszámmal rendelkezőkben.⁹

A WISDOM klinikai vizsgálat utólagos elemzése szintén az eosinophil sejtek marker szerepére utal. A szerzők ugyanis kimutatták, hogy a hármas inhalációs terápián (ICS/LABA/LAMA) lévő COPD-s betegekben az ICS fokozatos elvonása után a középsúlyos–súlyos exacerbációk gyakoribbak a 4% vagy 300 sejt/ml feletti eosinophil sejtszám esetén.¹⁰ A megfigyelés arra utal, hogy az ICS esetleges megvonásakor (terápiás visszalépés) a klinikusnak nagy körültekintéssel kell mérlegelnie, és adott esetben a vér eosinophil sejtszámát mint biomarkert is figyelembe kell vennie.

Összességében e megfigyelések arra utalnak, hogy a vér eosinophil sejtszámának meghatározásával, mint egy rendkívül egyszerű, az alapellátásban is végezhető vizsgálattal a COPD-s betegek ICS/LABA érzékenységéről információ nyerhető (1. ábra). Úgy tűnik azonban, hogy ez az összefüggés leginkább a gyakran exacerbáló betegekben áll fenn.¹¹

ÖSSZEFÜGGÉS A KÖPET ÉS A VÉR EOSINOPHIL SEJTSZÁMA KÖZÖTT

Bár a vér eosinophil sejtszáma általában szignifikáns korrelációt mutat a köpet eosinophil sejtszámával, a statisztikai próbák alapján a vér eosinophil sejtszámából még a nagy betegszámú vizsgálatokban (pl. SPIROMICS) is csak korlátozott mértékben lehet a köpet eosinophilia fennállására következtetni.^{2,12} Így viszonylag sok a fals pozitív vagy negatív eset (magas vér eosinophil sejtszám köpet eosinophilia nélkül vagy köpet eosinophilia alacsony vér eosinophil sejtszám mellett), ami korlátozza a marker klinikai felhasználhatóságát.

EOSINOPHIL FENOTÍPUS

Néhány tanulmányban különbséget találtak az eosinophiliát mutató és nem mutató COPD-s betegek klinikai mutatói között. Így például a fent említett SPIROMICS vizsgálatban a magas eosinophil sejtszámmal jellemzett alcsoportot (fenotípust) alacsonyabb FEV₁, rosszabb életminőség, súlyosabb fokú emphysema és nagyobb exacerbációs gyakoriság jellemezte.¹² Ezzel ellentétben, az ECLIPSE vizsgálatból készült fenotípus-elemzésben az alacsony és a magas eosinophil sejtszámmal jellemzett COPD-s betegek között csak szerény klinikai különbségek voltak, és a vizsgálat hároméves követési ideje alatt sem mutatkozott eltérés a két csoport között a funkcionális hanyatlás mértékében vagy az exacerbációs gyakoriságban.¹³

Ennek hátterében az állhat, hogy az analízisben a vér és nem a köpet eosinophilia alapján történt a betegek szétválasztása, ami valószínűleg klinikailag kevésbé releváns.

COPD AKUT EXACERBÁCIÓ

A vér eosinophil sejtszámának meghatározása az akut exacerbációban lévő COPD-s betegek esetén is adhat információt az exacerbáció várható lefolyásáról vagy annak etiológiájáról, bár az erre vonatkozó bizonyíté-

kok még a stabil betegeknél kimutatott összefüggésekhez képest is szerényebbek.

Közismert, hogy a COPD exacerbációk is különböző fenotípusokra oszthatók. Így például *Bafadhel és mtsai.* a közelmúltban négy különböző exacerbációs fenotípust (virális, bakteriális, légúti eosinophil sejtes predominanciájú és ún. „gyulladásától mentes”) különítették el klaszter analízis segítségével.¹⁴ Köpet eosinophiliát az exacerbációk 28%-ában találtak. A szerzők azt is elemezték, hogy e fenotípusokat mely biomarkerek milyen prediktív értékkel képesek előre jelezni. Az eosinophil klasztert a vér eosinophil sejtszáma vetítette előre a legmagasabb prediktív értékkel: a 2%-ot meghaladó eosinophil sejtszám mellett a köpet eosinophilia (>3%) fennállására 90%-os szenzitivitással és 60%-os specificitással lehetett következtetni.

Néhány évvel később ugyanez az angol munkacsoport a 2%-os határértéket alapul véve egy kisebb prospektív vizsgálatot is közölt.¹⁵ Ebben azt bizonyították, hogy az enyhe, kórházi felvételre nem szoruló exacerbációs epizódokban a vér eosinophil sejtszámának meghatározása segítheti a klinikai döntéshozatalt a kortikoszteroid terápia indításának szükségességéről vagy annak elhagyhatóságáról. Az alacsony eosinophil sejtszámú (<2%) betegekben ugyanis a szteroid elhagyása nem csökkentette érdemben az exacerbációból

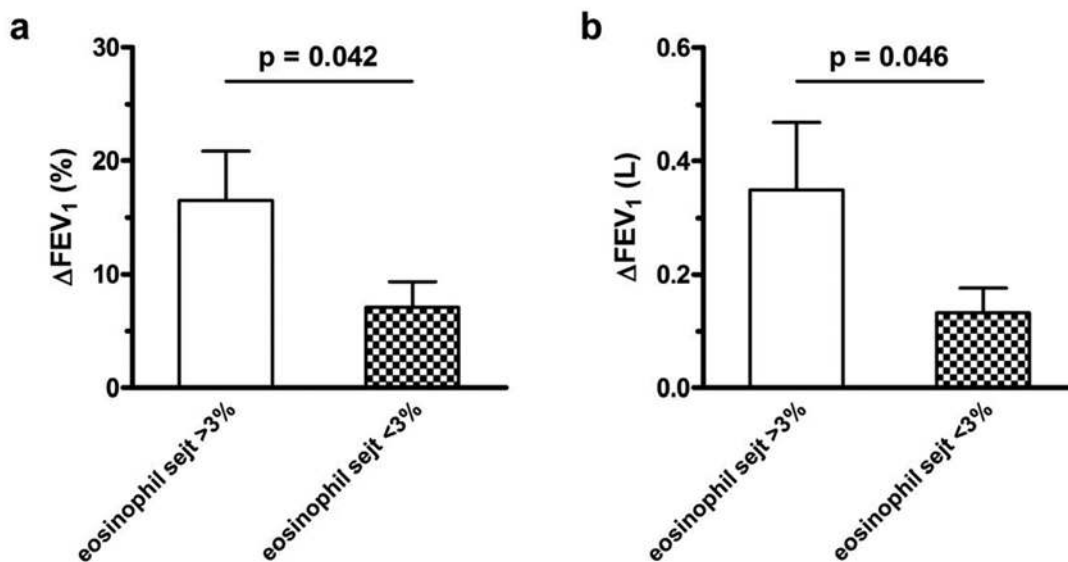
való felépülés dinamikáját, amellet, hogy ez kevesebb mellékhatással járt („szteroid-spórolás”).

Végül a munkacsoport egy másik, nemrég publikált tanulmányában azt is kimutatta, hogy a súlyos akut exacerbáció miatt hospitalizált COPD-s betegek gyógyulási üteme gyorsabb, ha a felvételi eosinophil sejtszám magas (>2% és/vagy >200 sejt/ml).¹⁶ Feltételezhető, hogy ennek a háttérben – legalábbis részben – a betegek nagyobb szteroidérzékenysége áll. A rövidebb hospitalizációs idő szükségességét az eosinophiliát mutató betegekben egy olasz munkacsoport is igazolta egy kisebb retrospektív tanulmányban.¹⁷

Megemlítendő, hogy ezek az eredmények jó összhangban vannak saját munkacsoportunk korábbi megfigyeléseivel, miszerint az exacerbációban lévő és köpet eosinophiliát mutató COPD-s betegeknél a funkcionális javulás mértéke (ΔFEV_1) nagyobb a kizárólag neutrophil légúti gyulladással jellemzett (azaz köpet eosinophiliát *nem* mutató) betegekhez képest (2. ábra).¹⁸ A köpet eosinophiliát mutató betegek aránya vizsgálatunkban 20%-os volt.

TERÁPIÁS MEGFONTOLÁSOK

A biomarkerek klinikai döntéshozatalban való felhasználása jól illeszkedik a nemzetközi trendekhez. Egyre több szakértő javasolja ugyanis, hogy a korábbi, szte-

2. ábra: A köpet eosinophiliával (>3%) rendelkező és nem rendelkező (<3%) COPD-s betegekben (n=49) észlelt FEV₁ növekedés mértéke (ΔFEV_1) százalékban (a) és literben (b) mérve az akut exacerbáció kórházi kezelése során. A légzésfunkciós vizsgálatok elvégzésére két alkalommal került sor: először a betegek kórházi felvételekor, majd másodsor a kezelési periódus végén, a betegek kórházi távozását megelőzően. Korábbi munkánk¹⁸ alapján módosítva. (FEV₁: forszírozott expirációs volumen egy másodperc alatt)

reotip diagnosztikai besorolások (COPD, asztma, stb.) helyett a klinikus keressen inkább kezelhető jegyeket vagy jellegzetességeket („treatable traits”) betegeiben, mert ezek célzott terápiája hatékonyabb ellátást eredményez, és egyben előrelépést jelent a személyre szabott gyógykezelés irányába.¹⁹ Nem meglepő, hogy az eosinophil légúti gyulladás (köpet eosinophilia) szintén e jellegzetességek közé tartozik.

A 2017-ben jelentősen megújult Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD) ajánlásban²⁰ az ICS/LABA kombinációs készítmények a magas exacerbációs rizikójú betegek fenntartó terápiájában ajánlottak, bár az ajánlás kezdő terápiaként inkább a LABA-nak a LAMA-val való kombinációját (LABA/LAMA) javasolja (C csoportú betegeknél kezdő terápiaként a LAMA monoterápia is elfogadható).

A LABA/LAMA terápia helyett ICS-tartalmú kombináció (ICS/LABA) bevezetése a továbbra is fennálló panaszok (exacerbációk), asztma–COPD overlap gyanú, valamint a magasabb (>300 sejt/ml) vér eosinophil sejtszám esetében javasolható. Ilyen formában tehát a GOLD ajánlásba a vér eosinophil sejtszáma mint biomarker már bekerült, és az ICS/LABA készítmények rendelésének egyik indikációs szempontja a vér magasabb eosinophil sejtszáma lett. Az ICS-tartalmú készítménytől a nagyobb szisztémás és/vagy légúti gyulladással járó esetekben is nagyobb terápiás haszon várható.

ÖSSZEFOGLALÁS

A fentiekben részletezett elemzések alapján a vér eosinophil sejtszámának meghatározásából a klinikus a COPD-s betegek ICS/LABA érzékenységről információt szerezhet: az eosinophil sejtek magasabb száma (>300 sejt/ml) mellett az ICS-tartalmú kombinációs kezelés terápiás haszna nagyobb.

Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy az eosinophilia marker szerepe körül számos bizonytalanság is van. Az ismertetett *post-hoc* elemzések fontos korlátja, hogy ezek retrospektív jellegűek voltak, és nem vették figyelembe, hogy az eosinophil sejtek száma a vérben a vizitek között ingadozást mutathat (eosinophil variabilitás), aminek jelentősége lehet, különösen, ha a határérték alacsony. Vitatott az is, hogy a *Pascoe és mtsai.* által közölt vizsgálatba⁸ milyen mértékben voltak „tisztán” COPD-s betegek bevonva (magas reverzibilitási index), illetve bizonytalan az is, hogy az ICS/LABA kezelésben

részesült betegekben változik-e, és ha igen, milyen mértékben az eosinophil sejtszám, és ez felhasználható-e monitorozási célokra.²¹ Végül pedig ismert tény, hogy eosinophiliát okozhatnak bizonyos társbetegségek (pl. fégérfertőzés) is.

Így, a legtöbb szerző a fenti *post-hoc* analízisek eredményeinek jól tervezett, prospektív vizsgálatokban való megerősítését javasolja a jövőben a vér eosinophil sejtszámának mint biomarkernek a megítéléséhez és a fenti kérdések tisztázásához. ■

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A közlemény az OTKA 124343 számú pályázat támogatásával készült.

LEVELEZÉSI CÍM

Dr. Antus Balázs PhD, DSc
osztályvezető főorvos
Országos Korányi Pulmonológiai Intézet
Kórélettani Osztály
1121 Budapest
Pihenő út 1.

IRODALOM

- Brightling CE. Clinical applications of induced sputum. *Chest* 2006; 129: 1344-1348.
- Negewo NA, McDonald VM, Baines KJ, et al. Peripheral blood eosinophils: a surrogate marker for airway eosinophilia in stable COPD. *Int J Chron Obstruct Pulmon Dis* 2016; 11: 1495-1504.
- Leigh R, Pizzichini MM, Morris MM, et al. Stable COPD: predicting benefit from high-dose inhaled corticosteroid treatment. *Eur Respir J* 2006; 27: 964-971.
- Brightling CE, Monteiro W, Ward R, et al. Sputum eosinophilia and short-term response to prednisolone in chronic obstructive pulmonary disease: a randomised controlled trial. *Lancet* 2000; 356: 1480-1485.
- Pizzichini E, Pizzichini MM, Gibson P, et al. Sputum eosinophilia predicts benefit from prednisone in smokers with chronic obstructive bronchitis. *Am J Respir Crit Care Med* 1998; 158: 1511-1517.
- Papi A, Romagnoli M, Baraldo S, et al. Partial reversibility of air-flow limitation and increased exhaled NO and sputum eosinophilia in chronic obstructive pulmonary disease. *Am J Respir Crit Care Med* 2000; 162: 1773-1777.

7. Pascoe S, Locantore N, Dransfield MT, et al. Blood eosinophil counts, exacerbations, and response to the addition of inhaled fluticasone furoate to vilanterol in patients with chronic obstructive pulmonary disease: a secondary analysis of data from two parallel randomised controlled trials. *Lancet Respir Med* 2015; 3: 435-442.
8. Pavord ID, Lettis S, Locantore N, et al. Blood eosinophils and inhaled corticosteroid/long-acting β 2-agonist efficacy in COPD. *Thorax* 2016; 71: 118-125.
9. Barnes NC, Sharma R, Lettis S, et al. Blood eosinophils as a marker of response to inhaled corticosteroids in COPD. *Eur Respir J* 2016; 47: 1374-1382.
10. Watz H, Tetzlaff K, Wouters EF, et al. Blood eosinophil count and exacerbations in severe chronic obstructive pulmonary disease after withdrawal of inhaled corticosteroids: a post-hoc analysis of the WISDOM trial. *Lancet Respir Med* 2016; 4: 390-398.
11. Singh D. Predicting corticosteroid response in chronic obstructive pulmonary disease. Blood eosinophils gain momentum. *Am J Respir Crit Care Med* 2017; 196: 1098-1100.
12. Hastie AT, Martinez FJ, Curtis JL, et al. SPIROMICS investigators. Association of sputum and blood eosinophil concentrations with clinical measures of COPD severity: an analysis of the SPIROMICS cohort. *Lancet Respir Med* 2017; 5: 956-967.
13. Singh D, Kolsum U, Brightling CE, Locantore N, Agusti A, Tal-Singer R; ECLIPSE investigators. Eosinophilic inflammation in COPD: prevalence and clinical characteristics. *Eur Respir J* 2014; 44: 1697-1700.
14. Bafadhel M, McKenna S, Terry S, et al. Acute exacerbations of chronic obstructive pulmonary disease: identification of biologic clusters and their biomarkers. *Am J Respir Crit Care Med* 2011; 184: 662-671.
15. Bafadhel M, McKenna S, Terry S, et al. Blood eosinophils to direct corticosteroid treatment of exacerbations of chronic obstructive pulmonary disease: a randomized placebo-controlled trial. *Am J Respir Crit Care Med* 2012; 186: 48-55.
16. Bafadhel M, Greening NJ, Harvey-Dunstan TC, et al. Blood eosinophils and outcomes in severe hospitalized exacerbations of COPD. *Chest* 2016; 150: 320-328.
17. Serafino-Agrusa L, Scichilone N, Spatafora M, et al. Blood eosinophils and treatment response in hospitalized exacerbations of chronic obstructive pulmonary disease: A case-control study. *Pulm Pharmacol Ther* 2016; 37: 89-94.
18. Soter S, Barta I, Antus B. Predicting sputum eosinophilia in exacerbations of COPD using exhaled nitric oxide. *Inflammation* 2013; 36: 1178-1185.
19. Agusti A, Bel E, Thomas M, et al. Treatable traits: toward precision medicine of chronic airway diseases. *Eur Respir J* 2016; 47: 410-419.
20. Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease (GOLD), Global Strategy for the diagnosis, management, and prevention of COPD. Undated in 2018 (www.goldcopd.com)
21. Groenke L, Disse B. Blood eosinophil counts as markers of response to inhaled corticosteroids in COPD? *Lancet Respir Med* 2015; 3: e26.